דער שבת־גוי.

קאַפּיטעל 1.

עולם־הזה פון קאָרענעם
שקעטאַלע. אלערליי צייחן.
אַ שווענקעלץ.

דער חעלעמער רב — איין אָבגעריבען ספאָדיקל, אָבגעריסען לאַסטיגען קאַפּאָטקאַלע; אַ קליין יודעלע מיט איין אָפען גרגרת׳ל און לאַלענדיגע גראָהע אייגאַליך אין איינגעשרימפּענעם פּנימ׳ל — — דאָס גרייז־גראָהע פּריוויליגע רבי׳ל הייבט זיך אויף, צווישען איין סוגיא און דער צוויימער, פערדעקט די אָפּענע גמרא מיט די שפּאַקולען פון דער נאָז אַראָב, וליתר תוקף ועוז, — מיט דער פּאַטשיילע פון בוזעם אַרויס, און נעמט זיך, לשם תענוג — צו זיין ביסעל עולם הזה — צום קאָרענעם טאַביק־שקעטאַלע.

אַ שמח בחלקו און אַ מענש אָהן אַ גאַל, שמייכעלט ער צום שקעטאַלע. און קלאַפּט אָן מיט די קליינע פינגערלעך אָן דעקאַלע, פּויקענדיג און פרעגענדיג:

— פערהאַן אַ ביסעלע?

און אַז דאָס שקעטאַלע ענטפערט דעמפּיגליך

— פערהאַן אַ ביסעלע, פערהאַן!

עפענט ער עס מיט הרחבה אויף, נעמט מיט די קליינע פינגער־קישעליך אַ ביסעלע פונ׳ם ביסעלע און טראָגט צום נעזיל צו, און ניט אַ קליין שטאָפּעלע רעכטס, אַ קליין שטאָפּע־

לע לינקס, און נאָך אַמאָל אַזוי, ווערט איהם ליכטיג אין די אייגאַליך, זאַפּט זיך מיט נחת אָן דאָס הערצעלע, לאָזט ער זיך איבער דער בית־דין־שטוב, ממש טאַנצענדיג, גיט ער אָב א שבת דעם בורא עולם, ממש זינגענדיג:

— אַי־אַי־אַי, גאָטעניו, אַ גוט וועלטעלע דו האָסט עס בעשאַפען!

און וואַרפענדיג פון פענסטעריל אַ בליק אין מאַרק אריין, ווערען איהם די אייגעלעך פייכט.

— וואָס פאַר אַ פיינע בריאה׳לעך עס דרייהען זיך אויף דיין וועלטעלע אַרום! יודעלעך און, להבדיל, א נ ד ע ר ע...

אַי־אַי־אַי! מענשען גאָלדענע, סאַמעטענע, זיידענע...

פאַלט עמיץ פלוצלינג אַריין:

— רבי, געוואַלט!

דערשרעקט ער זיך:

— וואָס איז דיר געשעהן אַזוינס, יענקעלע?!... יענקעלע?

ער קען איהם! גאַנץ חעלם קען דער רב, כמעט ביי אלע סנדק געווען... און אַז ער דערזעהט אַ צובלוטיגט מויל ביי יענקעלען:

— אוי, אוי, יענקעלע, ווער האָט דיר שלעכטס געטהון, יענקעלע?!

זיצט שוין יענקעלע אויף דער באַנק פון פאַר׳ן בית־דין־צדק־טיש מיט די הענד די פערבלוטיגטע באַקען צוהאַלטענדיג, און וויעגט זיך, ווי אַיין אומרוה רעכטס און לינקס אין דער ברייט, זאָגענדיג:

— אוי, דער שבת־גוי, רבי! דער שבת־גוי!

נאַפּט ער דער חעלעמער רב:

— ווי קומסט דו, אין דער וואָכען צום שבת־גוי, — יענקעלע?!

— אַ בעשערטע זאַך, רבי־לעב... ד׳גייה, איבער׳ן מאַרק גייה איך מיר... ווי מיינט איהר, רבי־לעב? ליגט מיר אין

זין דער שבת־גוי ? טראַכט איך פון אַ שבת־גוי ? ווענען פרנסה טראַכט אַ יוד ! מיט ליידיגע הענד וועל איך קומען אַהיים ! וואָס וועט די פלונית'טע, טראַכט איך, זאָגען... די ארורה מיינע... איהר קענט דאָך זי, רבי־לעב ! קומט ער אַקעגען, דער שבת־גוי. דערזעה איך איהם, שכור־ניסלעך קנאַקט ער זיך... און עפּיס קונציג אַזוי — אַ וואָרף מיט דער האַנד דורכ'ן אויר, פונקט אין מויל אַריין, אַ קנאַק, און וואַרפט שוין מיט די ליפען רעכטס און לינקס די שאָלעכצער. האָב איך מיך אָבגעשטעלט, קוק איך אויף זיין בריה'שאַפט.

גלייכט ער זיך אויס מיט מיר, זאָגט ער:

— יענקעלע, עפען ס'מויל, יענקעלע !..

מילא, בעט אַ גוי, עפען איך... און געמיינט האָב איך, רבוניו, ער וויל מיר שכור־ניסלעך וואַרפען אין מויל אַריין, — עפען איך — נעמט ער, רבי, די פויסט און גיט מיר אַ זעץ אין די ציינער אַריין !

צעוויינט ער זיך נאָך מעהר, יענקעלע:

— אוי, דער רוצח, דער רוצח...

איז עס אָבער דעם חעלעמער רב נישט ניחא.

גייהט ער נענטער צו און מוסר'ט איהם:

— דאָס האָב איך נישט ליעב, יענקעלע ! ווי זאָגט מען עס, גלאַט אַזוי, אויף גאָט'ס אַ בעשעפעניש — רוצח ?! ...

— ער האָט דאָך מיר דריי ציינער אויסגעהאַקט ! צו־חליפעט זיך יענקעלע, ווייזענדיג די ציינער.

קוקט דער רב און שאָקעלט מיט'ן קעפּעלע און זאָגט, נישט גלייבענדיג !

— זאָג דעם אמת, יענקעלע, ס'איז ד י י נ ע ציינער ?

— וועמעס דען, רבי ? נאַט. רבי, זעהט !

און ער עפענט דאָס מויל און ווייזט איהם די לעכער...

קוקט דער רב און גאַפט:

— הפלא ופלא, — זאָגט ער נאָך אַ ווײַלע, — אַ יוד זאָל האָבען אַזוינע ציינער...

— אַ וואָסערע דען צייהן האָט אַ יוד ? — פרעגט יענקעלע אַ ביסעל שוין דערשראָקען.

— נאַ, זעה ! ענטפערט דער רב און ווייזט איהם זיין אַלט מעבעל אין אַלטען מויל – אַנדערע האָבען לחלוטין נישט קיין צייהן, סיי־ווי־סיי, נישט אַזוינע צייהן ! ד׳בין דאָך נישט קיין היינטיגער, נישט געזעהען אַזוינע צייהן ביי׳ן אַ יוד אין מויל !

און קלערען זעצט ער זיך דער רב ; צוויי שאלות מיט אַמאָל :

— ווי קומען אַזוינע גרויסע געזונטע צייהנער צו׳ן אַ יוד ?

און — דער שבת־גוי, וואָס האַקט ער עס אין פרעמדע צייהן אַריין ?

קלערט ער און קלערט ביז ער שפּרינגט אויף :

— אהאַ !

דאָס הייסט — דערגאַנגען :

— האָ בהאָ תליא, יענקעלע ! איינס אָן צווייטען װענדט זיך עס.. דו זאָגסט גלאַט אין דער וועלט אַריין „רוצח!“, אויף גאָט׳ס בעשעפעניש — „רוצח!“ נישטאָ קיין רוצחים. עס זאָלען זיין רוצחים אויף דער וועלט, וואָלט די וועלט, חס ושלום, קיין קיום נישט געהאַט ! אלא מאי ? אַ מעשה שהיה פערצייהלסט דו דאָך, און איך גלייב דיר, און איך זעה דאָך די אויסגעהאַקטע צייהן, איז די מעשה, פערשטייהסט דו מיך, אַזוי —

און ער חאַפּט אַ ביסעל אָטעם און פערטייטשט :

— שולדיג יענקעלע, זענען טאַקי דיינע צייהן !

שפּרינגט יענקעלע אין דער הייך :

— היתכן, רבי, מיינע צייהן ? און דער ערל ?

— גאָר אין גאַנצען פּטור איז ער נישט, דאָס, יענקעלע, זאָג איך נישט ! דער עיקר חיב אָבער זענען דיינע צייהן, דאָס הייסט : נישט־דיינע צייהן..

– וואָס טיימש ?

— לייג צו קאָפּ , יענקעל ! דער ערל איז בטבע אַ מזל־טוב . . . שכור־ניסלעך געהאַט , דיך דערזעהן , האָט ער דיך באמת געוואָלט מהנה זיין , מכבד זיין... „עפּען ס'מויל !", זאָגט ער . . . אַריינוואַרפען וויל ער : זיי האָבען דאָך ליעב וואויל־מאָג און קינצעלעך ! אָבער אַז דו , יענקל , האָסט געפאָלגט , און ער האָט דערזעהן גאַנצע ציינער, ז י י נ ע ציינער, הייסט עס, אין ד י י ן מויל . . . פערשטייהסט דו דאָך : איין אינו ישראל, אין דיין מויל זיינע ציינער, ווערט ער אונטערגעצונ־דען ! און איין אינו ישראל, אַז ער ווערט אונטערגעצונדען , וואָס זאָל ער טהון ? זעצט ער מיט דער פויסט !

— פאָלג מיך , יענקעלע , — ענדיגט דער רב — מאַך קיין עסק נישט דערפון . . . גייה אַהיים צו דיין פלוגית'טע, זאָג איהר , איך האָב געהייסען , בפירוש געהייסען , זי זאָל דיר מאַכען אַ שווענקעכץ פון פ י י ג ע ן . . .

פאָלגט יענקעלע , גייהט אַוועק , און דער רב רופט איהם נאָך :

— און דאָס אַנדערע מאָל , אַז איין ערל הייסט דיר עפענען דאָס מויל , עפען אַ ביסעלע . . . נישט מעהר ווי אַ ביסעלע , אַ שפּאַרעלע ! ער דאַרף גאָר נישט זעהן , אַז אַ יוד האָט ציינער . . .